

Bilim «Dalay Lamalığı Üzerine»*

"Filozoflar dünyayı
çeşitli biçimlerde yorumlamakla yetindiler;
oysa asıl önemli olan dünyayı değiştirmektin
Kari MARKS (XI. TEZ)

Bu yazı aslında, Mavi Gezegen Dergisi'nin birinci sayısında yayınlanması istemliyle kaleme alınmıştır., Ancak, yayın kurulu» yazının aynı sayıda yeralan bir başka yazıyı eleştirir içerikte olması gerekçesiyle, ancak ikinci sayıda yayınlanabileceğini belirtmistir. Yayın Kurulu'nun bu konuda gösterdiği nesnel ve ilkeli tavrı saygıyla karşılıyorum!. Ancak aynı tavrın eleştiri konusu yazının hakaret boyutuna varan biçimine karşı da oluşmasını beklerdim. Derginin çok kısa bir zaman aralığında gördüğü ilgi ve beğenin artarak devam etmesinin, çıkış amacı ve yayın ilkeleri konusunda göstereceği tavrın tutarlılığına bağlı olacağı kanısındayım.

Sayın AMCeial Şengör'ün "Mavi Gezegen"¹¹ dergisinde yayınlanmak üzere gönderdiği yazıyı yayınlamadan önce, yazısının Yönetim Kurulu'nca okunması yolunda şifahi bir iletisi olması nedeniyle, okudum. Yazar bu iletisinde ayrıca yazısındaki görüşleri yönetimce paylaşılmıyorsa dergide yayınlanmasının bile anlamlı olmayacağı» duyumsatıyordu, Gerek bu yaklaşım gerekse metin içerisindeki ağır ve bağlantısız ithamlar ve tartışmanın tavrında gerçekleşmesi niyetiyle, aynı sayıda yazıya bir yanıt verilmesi meşruiyetinin doğduğuna inanarak, kaleme aldığım yazı yukarıda değindiğim süreçte, ilk sayıda yayınlanmamıştır. Bu nedenle ilk metinde

Aydın Çelebi

JMO II. Başkanı

küçük değişiklikler yapma zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Şengör'ün yazısındaki popüler bilim üzerine genelgeçer yaklaşımlarını büyük ölçüde paylaşmamak elde değil. İtiraf etmek gerekirse,, jeoloji alanında sunduğu yeni perspektiflerin önceden yaratmış olduğu bir "önyargının"¹¹ da etkisiyle, yer yer haz aldığımı da söyleyebilirim. Ancak sabırlaraları" dikkatle okunduğunda bu haz verici, özendirici söylemin yazının bütünselliği içerisinde dekoratif bir malzeme " olarak durduğu farkedilebilir. Amacın "Üzüm yemek" değil "bağcı dövmek"¹¹ olduğu açıkça sırtmaktadır. Süslü! bir fonun önümde "bilimsel"¹¹ görünümlü bir intikam pususu kurulmuştur. İlahlar kurban istemektedir. Dalay Lama böyle buyurmuştur

Kurbanların suçu "politik ihtiraslarının yerbilimi bilgilerinin kat kat üstünde olması., toplumsal sorumluluk duygularının hizip dürtülerini"¹¹ fersah fersah ardında olması"dır. Suçlular, pardon sanıklar, JMO'yu başka bir bilim kuruluşunu "tahrip eden, akla ve bilime ihanet etmiş bir yuva"¹¹ haline

getirmişlerdir. Bu ihaneti "bilim adının altına gizlenerek hatta bilimsel bir mesleği temsil eden bir meslek odasının içine - sinsice - sızarak ve onu istismar edip, bilim düşmanlığı yaparak" gerçekleştirilmişlerdir. Söyleyiş sabittir. Şimdiki yönetimin die bu lanetli tarih | e b a ğ | a m | koparması gerekmektedir. Bunun için izlenecek yoi da lütfedilip gösterilmiştir. "«, mesleğin temelini temsil edecek bir bilimsel alt yapının artık yeniden kurulması gerektiğini camiaya duyurmaya" başlamalıydık. Yani Türkiye Jeoloji Kurumu'nu (TJK) yeniden kurmalıydık. Yoksa ilahların gazabı bizim için de kaçınılmazdı.

Tüm bu ihanet çarklarını sekseni yılların ortalarında "politik ihtirasları yerbilimi bilgilerinin katkat üstündeki" kişilerce gerçekleştirildiğini öne süren "hocamin o yıllardaki politik ortamı pek hatırlamadığı anlaşılıyor. Anılan dönemde Türkiye bir yap açık cezaev- idir. Politik arenada hocanın ima ettiği ihtirasların . para etmediği, serbest piyasacı bir "Vahşi kapitalizm"¹¹ denemesinin (ücretlerin dondurulup fiat- ların serbest bırakıldığı bir piyasa) silah zoruyla dayatıldığı bir dönem yaşanmaktadır. Bugün en yüksek hukuk makamlarınca meşruiyeti bulunmadığı belirtilen 12 Eylül Anayasasının "kitap-ı mukaddes" gibi kutsandığı bir karanlık çağdır. Bu anayasa tarafından yetki ve sorumlulukları, üyelik koşulları

* Bu yazı "JMO Yayın Organı "Mavi Gezegen " adlı Popüler Bilim Dergisinin 2000/2000 sayısından alınmıştır.

sınırlanmış, içi boşaltılmaya çalışılmış TMMOB gibi, Jeoloji Mühendisleri Odası'nda politik bir ikbal aramak "akla ziyan" bir iş olsa gerek. Olsa olsa mesleğe ve topluma karşı duyulan sorumluluk duygusundan bahsedilebilir.

Diğer yandan, dönemin yöneticileri üniversitelerin henüz YÖK'e bulaşmadığı, az sayıda ancak herkese bir mikroskobun düştüğü üniversitelerde öğrenim-görünüşlerdir. Belki çağlarında bilgi ve iletişimi teknolojisi geridir ama, köy üniversitelerinde kariyer yapmış hocalardan değil, başta Ketin hocamız olmak üzere, henüz tüccarlaşmamış, holdinglere» vakıflara çöreklenmemiş olan» bım dallımızın duayenlerinden feyz almışlardır. Dönemin yöneticilerinin yerbilimi bilgilerinin çok düşük olduğu savınız herşeyden önce değerli hocalarımıza, sizlere saygısızlık olmaz mı?

O dönemin yöneticilerinin JİO'yu bilim adının altına gizlenerek bilime ihanet eden bir yuva haline getirdikleri savınızı aslında depremle ilgili bir röportajınızda kendiniz çürütüyorsunuz. "Bilim toplumsal yaşamın bir parçası olmalıdır." diyorsunuz. Evet o dönem yöneticilerinin de, ondan öncekilerinin de bilime temel yaklaşımları budur. Bu yaklaşımla ulusal enerji politikalarını savunmuşlar, bu nedenle karayollarına karşı demiryollarını, kentleşme ve yerleşiminde olduğu gibi her alanda planlamayı, İstanbul'un kent dokusunu tahrip eden ve yeni rant alanları yaratan köprülü geçiş yerine tüp geçiti, toplu taşıma, kıyıların tahrip edilmesine ve ormanların talan edilmesine karşı duruşu» hidrolik enerjii, tarihi ve mimari anıtların» çevrenin korunmasını savunagelmışlerdir. Bu anlayışla Gökova Termik Santralinin aktif bir fay üzerine

kurulmakta olduğunu söylediği için kurumundan ayrılmak zorunda bırakılan sayın Aykut Barka'ya sahip çıkmışlardır. Elbette bu söylemin politik bir yanı vardır, En azından egemenlerin politik çıkarlarıyla ters düşülmüştür. Tıpkı sizin bir başka röportajda Kürtçe'yle ilgili olarak belirttiğiniz gibi, bilimsel gerçekler politikayla çelişebilmektedir. Suçladığınız yöneticilerin bu gerçekleri dile getirdikleri için bedeller ödedikleri düşünülüyümdü, bilimin sırça saraylarda, sadece bireysel haz için değil, toplumsal sorumluluk duygusuyla üretilmesinin biraz da yürek işi olduğu, en azından bunu yapanların hakkının teslim edilmesi gerektiği ortada değil midir?

Peki ya JMO'nun "bilim adının altına gizlenerek, sızarak, ele geçirildiği, iddia: lanna ne demeli? TMMOB ve bağlı odalar anayasal kuruluşlar olup, yasa ve yönetmelikler ve içtüzüklerinde yönetim kurullarının hangi yöntemlerle ve ne zaman seçileceği belirlenmiş olan,, hükümet görevlileri ve yüksek seçim kurulunca bu işlemleri gözetilen, yasal denetimi olan kuruluşlardır., Tüm üyelerin seçme ve seçilme hakkı kurullarla belirlenmiştir. Günümüzde 7000'e, o günlerde 5000'e yakın, üstelik hepsi üniversite mezunu olan üyeye sahip bir kuruluşun yönetimine" gizlenerek", "sızarak" gelindiği iddiası bilimkurgusaldan da öte, kriminal bir mantığın ürünü olsa gerek. Burada olsa olsa kendi toplumsal bilimsel tezlerini savunma tutarlılığını ve basiretini göstermeyenlerin, zaman ve emek harcama lütfunda bulunmayanların, elitist tavırlarının iflasına gerekçe aramalarıdır, söz konusu olan.

Türkiye Jeoloji Kurumu'nun kapatılmasıyla sonlanan süreç en azından

biçimseli olarak bu yasal prosedürden geçmiştir. Sonuçta, genel kurulda kurallara uygun olarak yapılan oylamayla kurum yaşamını sona erdirmiştir. Bu karara katılan meslektaşlarımızı bugün bilime ihanetle suçlayan çevrelerin, o dönemde kapılmaya karşı duran melektaşlarımıza gereken desteği vermediği de bilinen bir gerçektir, ö genel kurulda bulunup oy vermemiş bir kişi olarak,, böylesi bir kararın sınırlı sayıda üyenin katıldığı bir genel kurulda, zamana yayılmış ve _olgunlaşmış bir tartışma süreci yaşanmadan alınmasını eleştiregeldim. Ancak yanlışlarını eleştirdiğim meslektaşlarımızla doğrulan da ortaklaşmaya çalıştım. İnandıkları doğruları savunma doğrultusunda bir çaba göstermeyenlerin, insanları lbuyurgan vaazlarla - Dallay Lama edasıyla- yönlendirebileceklerini sanmalarının tarihsel bir yanlışlığı olduğunu artık anlamaları gerekir.

Yakarın metinde bu kararın eleştirilmesinden çok kurban istemesi, "aynı ırmakta yeniden yıkanma"¹¹ arzusu egemendir. Bu tartışmayı "Mavi Gezegen"¹¹ sayfalarında sürdürmeyi doğru bulmaktayım. Ancak Kuvayi Milliyeti hocamızın bağımsızlıkçı 68 gençliğinin Amerikan 6. Filosunun müstemleke muamelesine karşı duruşunu dahi,, JMQ'ya karşı bir olumsuz veri olarak kullanmasının temellinde duygusal bir önyargı yattığını göstermektedir. Oysa bilimde doğmalara, önyargılara yer yoktur. Bizler için belki' hafifletici nedenler bulunabilir» ama bilim yönü» temini içselleştirmiş olması gereken hocalarımızın hala bir kan davası güdüyor olmaları kabullenilemez.

Kanımcı sorunun kurumun kapatılmasından yana olan meslektaşlarımızın bilim düşmanı, diğerlerinin bım yanlısı olduğu şeklinde ortaya

konulması bir mantıksal kurgu yanlışlığıdır. Karşı olanlar arasında "politik ihtirasları yüksek" kişiler olabileceği gibi, "kapatmacılar" arasında "bilim-severler" olabilir. Bilindiği gibi Hitler'de bir bilimseverdi. Bilim adamlarının en kısa zamanda daha fazla insan öldürebilecek araştırmalarını hararetle desteklemişti. Bilim adamı Freud! savaş ve şiddeti olağan görüp, neredeyse faydalı bulurken, Einstein ateşli bir savaş aleyhtarlığı yürütmüştür Hiroşimayı yokeden atom bombasının teorik ve pratik yapımcıları: herhalde bu enerjinin sadece seralarda çiçek yetiştirmek için kullanılmayacağına bilinendeydiler. Özcesi, "bilimi yanlısı" ya da "düşmanı" gibi kavramlar tek başlarına elle alındığında sorunun irdelenmesi açısından bir anlam ifade etmiyorlar. Ancak bir fanatik taraftar rajonu söylemine uygun bu kavramlar yerine» daha bilimsel ve derinlikli bakmamızı sağlayacak bir terminolojiyi öneririm. Konumuzla ilgili çözümleyici bir kavramsallaştırmanın, bilim felsefesi, toplumsal-siyasal kültür, bilim etiği, bilim kültürü üst başlıklarıyla» vulgarizmi» bilimsel-siyasal dalgörürlük, monizm, platonizm, tarihselcilik, jakobenizm, pragmatizm, kariyerizm v.d. anahtar sözcüklerle yapılmasının daha "bilimsel" olacağı kanısındayım.

Çünkü "kendisini kapatan"» ya da "kapatılan" kurum sadece "bilim" üretilen bir "yuva" değildi, Orada aynı zamanda insan ilişkileri kurulmuş, bilime ve insana dair "muhabbetler" yapılmış» anılar biriktirilmiş, yaşamlar anlamlandırılmıştır. Yerbilimlerinin öncü güçleri bu çatı altında çıkarsız emek ve ömür tüketmişlerdir. Bilim ve ülke sevgisiyle törpüledikleri yaşam parçaları kitapların, dergilerin sayfalarında uç verir, tomurcuklanır. Soğuk duvarlar ve kitap kokulu raflar-

dan ibaret değildir "kurumlar"¹¹. Düünden bugüne gelen seslerin uzamında uçuştuğu canlı bir organizmadır, Elinize aldığınız bir kitapta hocalarınızın parmak izlerini hissedebilir,, incelediğiniz haritada terlerini görebilirsiniz., Tıpkı gölgesinde oturduğu çınar ağacında sadece yaprakları değil, çocukluğunu gören, kardeşlerinin kahkahalarını işiten, anne ve babasının aziz hatıralarıyla hüzünlenen, yaşlı köylü gibi...

Sahi hocam, siz binlerce insan, yaşamlarının anlamı olan çınarları yakılıp, yüzlerce yıldır aziz hatıralarıyla yaşadıkları köylerinden göç ettirildiklerinde ne yapmıştınız? Sahi hocam siz münadisi olduğunuz Atatürk'ün kurduğu "Türk Dil Kurumu" ve "Türk Tarih Kurumu" 12 Eylül paşalanına kapatılırken ne yapmıştınız? YÖK mengersi sizi hiç rahatsız etmez mi? Ek ders borsalarının yaygınlaştığı, şirket danışmanı-ortağı, vakıf-döner sermaye rantdaşı "hocaların cirit attığı üniversite "kuwayi milliye"¹¹ ruhuyla örtüşür mü? Parasız üniversite ve eğitimde fırsat eşitliği isteyen öğrencilerin, türlü işkencelerden geçirilip onlarca yıllık hapis cezalarına mahkum edildiği bir ülkede yaşadığınızın farkında mısınız? YÖK emriyle açılan köy üniver-

sitelerinde doldur-boşalt taktiğiyle yılan ve umutları sömürülen, oyalanan, gençlerin işsizlik ya da sefalet ücret ilerine mezun edildiğini göremiyor musunuz? Geçerit'yıl Antik kalıntılarında şoförünüzle mitolojik söyleşiler yaptığınız İzmir'de, bilim yuvası üniversitenin tuvaletinde "bir öğrenci "ölü bulundu", Hatırlar mısınız? Hani, önce kloroform koklayarak kendisini bayıltıp! sonra asarak intihar eden! cihan parçası...Hani o ölüm fotoğraflarında bile gözlerindeki umut ışığı söndürülemeyen» yeşil flzJ'Haz verici"¹¹ mitolojik söyleşinizde ona da bir "atıfla bulunamaz mıydınız? Belki kısa yaşamında onun da bir menkıbesi vardı,...Yazılarınızda duyumsattığınız aydın kimliğinizin böylesi sorumlulukları yok mudur? Uluslararası ölçekte teyid edilmiş karizma ve kariyerinizi bu fütursuz şeditliğe karşı kullanamaz mıydınız? Celadetiniz sadece o ağır koşullarda-dahi zamanını, gençliğini ve geleceğini tüketen, mesleki kariyerinden vazgeçerek, aile yaşamını bozarak, çocuklarının eğitiminden ve zamanından çalarak, toplumsal ve mesleki sorumluluk adına JMO'da görev alan mazlumları mı yeter?

Mavi Gezegenle başlattığımız süreç yerbilimlerinin tüm kanallarından

